

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย รูปแบบโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคนิยมของเด็กและเยาวชนบนฐานการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนบ้านสองห้อง หมู่ที่ 5 ตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนสภาพทั่วไป และพัฒนาการชุมชนของบ้านสองห้อง 2) เพื่อศึกษาระบบเศรษฐกิจบ้านสองห้องตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน ว่าด้วยพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจชุมชนบ้านสองห้อง 3) เพื่อศึกษาสถานการณ์ของเยาวชนและชุมชนบ้านสองห้องทั้งด้านพฤติกรรมการบริโภคและการใช้จ่าย 4) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคบนฐานการพึ่งตนเองของเยาวชนบ้านสองห้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน 5) เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคนิยมของเด็กและเยาวชนบนฐานการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน กลุ่มเป้าหมายเป็นครอบครัวและกลุ่มเยาวชนที่อาศัยอยู่บ้านสองห้องวิธีการศึกษา ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งด้านการศึกษาและพัฒนาส่วนการศึกษาเน้นการสำรวจแบบสอบถาม การจัดเวทีเก็บข้อมูลแยกช่วงอายุ การเสริมความรู้และปฏิบัติการร่วมกับเด็กและเยาวชนและการจัดค่ายครอบครัวสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ 58 ครอบครัวประกอบอาชีพ ทำนา พร้อมทั้งหลังฤดูเก็บเกี่ยว ชาวบ้านมักจะเช่า กรุงเทพฯ เพื่อขับแท็กซี่ ก่อสร้าง และค้าขาย รับเหมา ก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป พร้อมทั้งธุรกิจส่วนตัวร้านเสริมสวย อยู่ซ่อมรถยนต์ รับราชการเพื่อหารายได้เสริม อัตราการจ้างงานในหมู่บ้าน 200บาท/วันจากข้อมูลจปฐ.ปี2554ชาวบ้านมีรายได้เฉลี่ย 106,263.07บาท/คน/ปี

วิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบันเน้นการซื้อขายเพื่อการบริโภค มีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อจะได้มีรายได้เป็นเงิน แล้วยำเงินที่ได้มาซื้อสิ่งต่างๆ ในการอุปโภค บริโภค ในชีวิตประจำวัน เงินจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการดำรงชีวิตของคนปัจจุบัน หากรายได้ไม่มากพอจะใช้จ่ายก็ทำให้ต้องหยิบยืมเกิดเป็นหนี้สิน อาหารจากที่เคยหาได้ตามธรรมชาติมีจำนวนลดลงมาก เนื่องจากมีการใช้สารเคมีมาก ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลายขาดความอุดมสมบูรณ์พืชผักที่ปลูกได้ก็จะเน้นการขายเพื่อเป็นรายได้เสริม ผู้คนเดินทางออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำงานต่างถิ่น แรงงานในหมู่บ้านก็น้อยลง พ่อแม่อาศัยอยู่กับลูกน้อยลง บางบ้านลูกๆต้องอยู่ในความดูแลของปู่ย่าตายาย ใช้เงินเป็นหลักในการดำรงชีวิต การเรียนและการศึกษาในปัจจุบันมีค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าเดินทางในการไปเรียน ค่าใช้จ่ายในการทำรายงานต่างๆ ค่าอินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูล อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลพบว่า เก็บข้อมูลจากเยาวชน 27ราย มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน 7,471 บาท อันนี้เป็นค่าใช้จ่ายของเด็ก 1 คนแต่ถ้าบ้านนั้นมีลูก 2 คนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องจำเป็นก็ตามแต่เป็นค่าอาหาร ถ้าเรามองที่พฤติกรรมของคนในครอบครัวกลับเห็นว่า พ่อแม่เองก็มีพฤติกรรมของการซื้ออยู่ซื้อกินและสร้างนิสัยให้กับเด็กเลียนแบบตาม ตามที่เคยกินข้าวด้วยกันก็ต่างคนต่างกิน ถึงแม้ว่าบาง

ครอบครัวที่หันมาในด้านเศรษฐกิจพอเพียงกลับไม่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่ดีหรือคุณค่าที่เกิดขึ้นให้กับลูกหลานได้รับรู้ ดังนั้น โครงการนี้จึงได้วางแนวทาง คือ สร้างค่านิยมใหม่ให้กับเด็กและเยาวชน โดย ใช้กิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง เช่น การประหยัดและอดออม การพึ่งตนเองและผลิตของใช้ในครัวเรือน จำนวนต้นทุนการผลิต การรู้จักปลูกพืชผัก และสร้างค่านิยมใหม่ด้วยการเข้าค่ายสัมพันธ์พ่อแม่ลูก เพื่อให้ครอบครัวได้มีเวลาอยู่ด้วยกันและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

ผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรมดังกล่าวทำให้พบว่า รูปแบบการปรับพฤติกรรมเด็กต้องมีหลายองค์ประกอบร่วมกัน กล่าวคือ รูปแบบที่มีในครอบครัว พ่อแม่ใส่ใจและเป็นต้นแบบ นำทิศทางการพึ่งตนเองได้ให้กับลูกๆ รูปแบบการเสริมสร้างในชุมชน ชุมชนจะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน มีพื้นที่กลางให้พวกเขาได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีผู้ใหญ่พ่อแม่คอยดูแลและช่วยเหลืออยู่ห่างๆ และรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ให้เด็กและเยาวชนได้มีเพื่อนคู่คิดที่คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันและนำทางกันไปสู่เป้าหมายที่ตนเองมุ่งหวังไว้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีปัจจัยและเงื่อนไข อยู่ที่ครอบครัวและชุมชนที่จะสร้างต้นแบบที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนและจริงจังตั้งใจที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง เด็กก็จะสามารถปรับพฤติกรรมของตนเองและยืนอยู่บนฐานของความรู้จักตนเอง รู้จักครอบครัวและมั่นใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป